

Saksbehandler: Einar Tjelle

Referanser:

Saksdokumenter:

Forslag til uttalelse

Info om COP 17

Underskriftsliste

Materiell til menighetene vedr 4.12.

COP 17

Sammendrag

Det internasjonale klimatoppmøtet COP 17 arrangeres i Durban, Sør-Afrika, 28.11.-9.12. Forhandlingsdelegasjoner og politiske ledere fra hele verden møtes her for å forhandle om de ulike lands forpliktelser til å kutte i klimagassutslipp og betale for tilpasning og utslippskutt i fattige land. Som en del av Skaperverk og Bærekraft er Mellomkirkelig råd med på å mobiliserer blant annet gjennom en felles underskriftsaksjon, gjennom arbeid gjennom klimagruppa i ForUM og deltakelse under selve møtet i Durban. Den økumeniske og tverreligiøse kampanjen "We have faith – Act now for climate justice" er her viktig, og med betydelig norsk økumenisk deltakelse.

Vedlagt følger forslag til uttalelse fra Mellomkirkelig råd i forbindelse med COP 17-møtet.

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd vedtar uttalelsen **En bindende og rettferdig klimaavtale nå!**

Økonomiske/administrative konsekvenser

To personer fra MKR deltar på COP 17. Dette er budsjettetert på forhånd.

En bindende og rettferdig klimaavtale nå!

Mellomkirkelig råd for Den norske kirke har vært samlet til møte og uttaler følgende:

I forkant av klimatoppmøte i Durban som begynner om få dager, vil vi tilslutte oss kravet fra den norske felleskirkelige mobiliseringen. Dette utfordrer både norske politikere og særlig forhandlingsdelegasjonen i Sør-Afrika:

Vi vil at Norge skal kutte mer i sine klimagassutslipp hjemme, og kjempe for en ny klimaavtale som er rettferdig for verdens fattige.

- Klimaforskningen viser at vi er nødt til å redusere verdens samlede klimagassutslipp med mer enn 80 % i løpet av noen få tiår for å unngå de verste konsekvensene. Rike land som Norge har både ansvar og penger til å gjøre dette. Derfor mener vi at **Norge må kutte sine klimagassutslipp med 40 % fra 1990-nivå innen 2020**. I tillegg er det viktig at Norge tar den aller største delen av klimakuttene i Norge, og ikke kjøper seg fri ved å bare betale for at andre land skal kutte for oss, gjennom såkalte kvotekjøp.

- Norge må komme i gang med sine klimakutt nå. Til tross for høye ambisjoner har Norges utslipp økt med 8 % mellom 1990 og 2010, og er ikke et godt utgangspunkt for de målene Norge har satt seg om klimakutt innen 2020. Regjeringen jobber nå med en melding til Stortinget hvor det skal bestemmes hvor mye Norge skal kutte i sine klimagassutslipp og hvor kuttene skal gjøres. Nå haster det. Derfor mener vi at **regjeringens klimamelding må komme så fort som mulig**.

- Den eneste globale klimaavtalen vi har i dag som pålegger rike land å kutte sine klimagassutslipp, er den såkalte Kyoto-protokollen. Den første perioden med utslippsmål løper ut neste år, og dersom verdens ledere ikke blir enige om en ny forpliktelsesperiode under klimatoppmøtet i Sør-Afrika, vil vi ikke lenger ha noen juridisk bindende klimaavtale som regulerer klimagassutslipp. Derfor mener vi at **Norge må jobbe for å videreføre Kyoto-protokollen, forbedre den og øke målene**.

- Klimaet kommer til å forandre seg, det ser vi allerede, med flom, tørke og katastrofer. For å hindre at fattige lider under dette, må vi tilpasse oss ved å bidra til flomsikring, brønner, orkantilpasning med mer. De fattige landene mangler ressurser til klimatilpasning, og er dermed desto dårligere rustet. Dessuten har fattige land behov for energi for å utvikle seg videre. Rike land må være med og betale for fornybar energi i disse landene, ellers vil utviklingen deres gå på bekostning av vårt felles miljø. Derfor mener vi at **Norge må legge penger på bordet til klimatilpasning og klimakutt i fattige land, og foreslå en prosess som sørger for at andre rike land gjør det samme**.

--

Mellomkirkelig råd er glad for at mange menigheter engasjerer seg for en rettferdig klimaavtale, og at den økumeniske og tverreligiøse mobiliseringen "We have faith – Act now for climate justice" er en betydelig pådriver foran og under COP17. MKRs

samarbeidspartner gjennom mange år, Diakonia Council of Churches i Durban og Kirkens Nødhjelp er viktige tilretteleggere her. MKR vil oppfordre menighetene i Den norske kirke til å be for skaperverket og utfallet av forhandlingene under gudstjenester den 4. desember. Politisk press og bønn er begge deler viktig i en av vår tids aller viktigste saker.

People of faith and COP17

Faith community preparations and plans for the international Climate Change talks in Durban 28 Nov – 9 Dec 2011

What is climate change?

This is a naturally occurring process: The earth's predictable weather patterns change over long periods of time. There is now clear evidence that human activities are causing climate change to happen much faster than it happens naturally. This is because we are releasing heat trapping greenhouse gases into the atmosphere. They come largely from burning of fossil fuels (coal, oil, petrol and gas), burning forests and the veld and through intensive livestock farming. Climate change impacts are being felt more seriously in Africa than other parts of the world.

Why does climate change matter?

Human induced climate change is one of a number of interlinked crises threatening our planet. It is causing unpredictable and unexpected extreme and unseasonal weather like severe and violent storms, heat waves, droughts, floods, tornados and heavy snow. This makes it difficult for farmers to plan when to plant and harvest crops. Resultant water, food and fuel shortages push up costs, increase malnutrition, famine, poverty and disease. Soil erosion, land degradation and loss of natural plant cover result from increased pressure on the land. More extreme coastal storms and in due course, rising sea levels will threaten coastal settlements, river estuaries and coastal agriculture.

Informal settlements on the fringes of megacities expand with refugees who are being displaced by the knock-on effects of climate related events like drought and floods. They come in search of more secure livelihoods. In truth, with growing unemployment, life for all becomes more precarious.

Why should people of faith, get involved?

Climate change is a moral issue, driven by human behaviour and values. Relationships are more important than possessions but so often we are motivated by greed and the media to buy and consume more and more. Deep down most of us know that owning more things won't make us happier.

Christians and Jews have a mandate from God to "keep" God's garden (Genesis 2:15). We are to be "Earthkeepers" and care for Creation. God calls on Muslims to be his *khalifa*. His stewards must not transgress the balance.

All religions are deeply concerned about human wellbeing. The planet provides us with clean water, fresh air, energy from the sun and fertile soil in which to grow our crops. We know that people cannot survive on the Earth if it is not flourishing. God wants us to all to have life in all its fullness. We must do all in our power to make sure that we pass on a healthy planet to our children and future generations.

This means we will have to reduce our dependency on fossil fuels and generate 'clean' energy from renewable resources like the sun and wind. We must stop 'wasting the earth'. We need to take serious steps to protect the variety of God's magnificent creation when we undertake development projects.

Faith communities must also help support vulnerable communities build their resilience in order to adapt to the impacts of climate change.

Climate change negotiations:

What is COP17?

For the past 16 years, the UNFCCC (The United Nations Framework Convention on Climate Change) has hosted annual COPs (Conferences of Parties). Since 1997, international government leaders and their advisors have been arguing and debating over the Kyoto Protocol, a climate change treaty. The aim of this agreement is to get wealthy nations to commit to reducing greenhouse gas emissions and to provide support for the world's poorest countries to help them adapt to already occurring climate change induced hardships.

This year, 2011, South Africa will host COP17 between 28 November and 9 December, in Durban. We are expecting thousands of international negotiators and political leaders to attend. Last year we hosted the World Football Cup, this year we will be hosting the "World Climate Cup".

How can we be involved?

We can't all participate in high level political negotiations or go to Durban to support the civil society movement who are pushing for a legally binding and meaningful agreement.

But we can make sure that we:

- Are informed and that we inform others about climate change and COP17, using our congregations as centres of information and discussion.
- Start making our congregations and communities, centres of good, sustainable practice. We can do this by implementing energy and water saving ideas, food gardens, and recycling and other eco-projects. Consider becoming an Eco-congregation (www.safcei.org).
- Persuade our own faith leaders to take climate change seriously and to ensure that ethical commitments are built into faith community policies.
- Pray regularly for the success of COP17 before and during the event.
- Attend a mass multi-faith rally in the ABSA Kings Park stadium on 27 November if we are in Durban.

- Call on churches, mosques, synagogues and temples throughout the country to have a specific focus on climate change during the first weekend of December. This marks the middle of the negotiations. Attend a multi-faith service at St Paul's inner city church on Sunday 4 December if we are in Durban.
- Lobby local, provincial and national political leaders to commit to agreements that are based on moral principles of fairness and equity for poorer nations rather than ones that allow wealthy countries to bargain away Africa's future by making carbon trading deals.

Please share climate related events that are happening in your community.

- **Moving planet - a day of climate change action 24 September 2011:** Many civil society organisations have been inspired by 350.org. Cape Town is organising a 'green' procession which congregations have been invited to join. Congregations are being encouraged to host or join a 350 event near them. Contact www.350.org for ideas.

Prepared by Kate Davies of **SAFCEI**,
**THE SOUTHERN AFRICAN FAITH
COMMUNITIES' ENVIRONMENT
INSTITUTE** www.safcei.org

Gjør klimakatastrofer til historie!

Ja, jeg vil at Norge skal kutte mer i sine klimagassutslipp hjemme, og kjempe for en ny klimaavtale som er rettferdig for verdens fattige.

Navn: _____ Epost: _____

Navn: _____ Epost: _____

Navn: _____ Epost: _____

Navn: _____ Epost: _____

Navn: _____ Epost: _____

Navn: _____ Epost: _____

Navn: _____ Epost: _____

Navn: _____ Epost: _____

Navn: _____ Epost: _____

Navn: _____ Epost: _____

Navn: _____ Epost: _____

Når du signerer med e-post vil vi holde deg oppdatert om denne og fremtidige kampanjer. Du vil motta max 5 e-poster i året.

DEN NORSKE KIRKE

Utfylte lister kan sendes til Kirkens Nødhjelp v/Ida Thomassen, Postboks 7100 St Olavs plass, 0130 Oslo, innen 23. november

DEN NORSKE KIRKE

Den norske kirkes nord/sør-informasjon(KUI)

Informasjonsbrev til menigheter i Den norske kirke

Oktober 2011

Dato: 26.10.2011

Vår ref: 11/278-2 EHE

Deres ref:

1. og 2. SØNDAG I ADVENT 2011

- Gudstjenestereform
- Lys våken
- Menneskerettighetssøndag
- Klimakonferanse i Sør-Afrika

Det skjer mange ting samtidig ved starten av det nye kirkeåret 2011/2012. Men det er mye som henger sammen, og mye som kan løfte og styrke menighetens gudstjenesteliv ved å tenke integrasjon mellom trosopplæring, internasjonal diakoni og gudstjeneste.

Vi vil fra Mellomkirkelig råd og KUI som vanlig løfte frem **2. søndag i advent som kirkens freds- og menneskerettighetssøndag**. I år vil den ha særlig fokus på **KLIMA-RETTFERDIGHET** på grunn av den internasjonale klimakonferanse i Sør-Afrika (COP 17).

Vi ber menighetene merke seg følgende kunngjøringer og forslag til innslag på de to første søndager i advent.

Med vennlig hilsen

«Soa_Adr2»
«Soa_Adr»
«Soa_Postnr» «Soa_Poststed»

E-post: «Soa_Email»
Web: «Soa_div3»
Org. nr.: «Soa_div1»

Telefon: «Soa_Tlf»
Telefaks: «Soa_Fax»
Bankkontonr: «Soa_div2»

Saksbehandler
«Sbr_Navn»
«Sbr_Tlf»

Einar Tjelle
Ass. generalsekretær
Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke

Estrid Hessellund
Prosjektleder(KUI)
Den norske kirkes nord/sør-informasjon

1. søndag i adventstiden - 27. november

- På denne dagen innføres **gudstjenestereformen** i Dnk offisielt. Dette markeres under gudstjenestefeiringen og den nye tekstboken tas i bruk. En egen kunngjøringstekst vil bli sendt til menighetene. (Se også www.kirken.no).
- Mange menigheter har fått som tradisjon å knytte trosopplæringens breddetiltak for 10-11-åringene "Lys våken" til gudstjenesten, og å arrangere LysVåken natt til 1. søndag i advent.
Programpakken til LysVåken-gudstjenesten vil bli tilpasset gudstjenestereformen og den nye tekstboka.
Se LysVåken nettsiden www.lysvaken.org.
Her er det også lagt inn noen ressurser rundt tema om klima, miljø og rettferd.
- I Durban, Sør-Afrika, holdes **den internasjonale klimakonferanse COP 17** perioden 28.11.-10.12. Søndag 27.11. samles religiøse ledere fra hele verden til et stort møte i Durban (Multi Faith Rally) for å lansere et felles etisk standpunkt som overrekkes klimaforhandlerne. Vi har en rekke representanter fra Dnk med på dette møte, bl.a. biskop Ingeborg Midttømme, Møre, leder av Kirkerådet, Svein Arne Lindø, generalsekretær i Mellomkirkelig råd, Berit Hagen Agøy, og ass. generalsekretær i Mellomkirkelig råd, Einar Tjelle.

KFUK-KFUM Global, Ten Sing Norway og Rønningen folkehøyskole har i samarbeid med afrikanske partnere utarbeidet en klima-musical, som oppføres på en "klima-karavane"-tur fra Nairobi i Kenya ned gjennom Afrika til Durban. Mange ungdommer fra Europa og Afrika mobiliseres og deltar. Klimakaravanan ender på Faith Rally 27.november.

Les mer om COP 17 på www.wcc.coe.org, www.grønnkirke.no, www.kirkensnoedhjaelp.no, www.kui.no, www.kmglobal.no mv.

2. søndag i adventstiden – 4. desember

- På denne dagen er det tradisjonelt **freds- og menneskerettssøndag** i Den norske

kirke. Vi anbefaler at lokale menigheter markerer "klimarettferdighet" i sin gudstjeneste.

- **Bispemøtet** har på sitt møte i oktober utarbeidet en uttalelse om klimarettferdighet, knyttet til COP 17. Den kan eventuelt leses opp i forbindelse med gudstjenestefeiring 2.s. i advent. Se også www.kirken.no

Sak BM /11 Klimarettferdighet – utfordring fra biskopene

Klimaendringene er reelle og truer mennesker og miljø. Det er de fattigste som rammes hardest. Jordens liv er truet av menneskers ansvarsløse framferd. Troens svar er å mobilisere til vern om skaperverket og bærekraftig forvaltning.

Det er derfor nødvendig å redusere verdens samlede klimagassutslipp. Rike land som Norge må gjøre betydelige kutt hjemme og reise en debatt om bruk av nye fossile funn.

Vi hadde store forventninger til FNs klimatoppmøte i København (COP 15). Der var det manglende politisk vilje til å fatte beslutninger som kunne snu utviklingen i riktig retning. Vi erkjenner at det koster, men situasjonen er så dramatisk at vi ber politikere arbeide for brede løsninger på tvers av partigrensene og på tvers av landegrensene.

Den norske kirke har forpliktet seg til å bidra til å sikre en internasjonal forpliktende klimaavtale som et steg mot et bærekraftig samfunn. Dette er en stor utfordring som krever en etisk basert løsning.

Vi har forventninger til at Norge under FNs klimatoppmøte i Durban (COP 17) arbeider for å videreføre Kyoto-protokollen, forbedre den, og skjerpe målene. Norge må videre legge penger på bordet til klimatilpasning og klimakutt i fattige land, og foreslå en prosess som bidrar til at andre rike land gjør det samme.

Vi har kunnskapen og ressursene. Nå må vi handle. Vi må være villige til å se på vårt eget forbruk som samfunn og som enkeltmennesker. Vi er overbevist om at det nytter å mobilisere for gode fellesskapsløsninger. Alt som blir gjort for å snu den negative trenden, er en investering i vår felles fremtid.

- **Søndagens tekster er:**
Jes 65, 17-19; 1 Kor 15, 50-57; Luk 21, 27-36; F: Joh 14, 1-11
- **Forslag til forbønn**

NYNORSK

Vi oppmodar alle kyrkjelydane i Noreg om å la dei lokale gudstenestene denne søndagen vere prega av klimaforhandlingane og ansvaret for skaparverket. Bruk eventuelt forbøna nedanfor. –

L = liturgen; ML = medliturg; K = kyrkjelyd.
Kvart bønecavsnitt blir lese av ein eller fleire medliturger.
L avsluttar bøna med ei passende tid til stille bøn.

L/ML: Lat oss be for skaparverket.

ML: Evige Gud, vi takkar og lovsyng deg, du som skapte himmelen og jorda og alt som rører seg.

Vi takkar deg for den innsatsen som blir gjort for skaparverket, og for det arbeidet som akkurat no er i gang under klimatoppmøtet i Durban, Sør-Afrika. Vi ber om at det må lukkast å kome fram til ein rettferdig klimaavtale.

Gud, vi bed.

K: Kyrkjelydssvar

L/ML: Lat oss be for alle som lid naud.

ML: Miskunnsame frelsar, du som ser nauda i verda og kjende smerte og angst på din eigen kropp.

Vi takkar deg for alle humanitære organisasjonar, politiske grupperingar, kyrkjer og trussamfunn som kjempar mot klimaendringane. Vi ber for alle menneske og nasjonar som alt er ramma av endringane i klimaet. Vi ber om ein klimaavtale som gir gode vilkår for større klimarettferd i verda.

Gud, vi bed.

K: Kyrkjelydssvar

L/ML: Lat oss be for kyrkjelyden vår / kyrkjelydane våre og kyrkja i verda.

ML: Gode Heilage Ande, du som sette disiplane i brann for evangeliet og gav oss kyrkja som heim og tilflukt.

Vi takkar deg for Den norske kyrkja, vår eigen kyrkjelyd og alle systerkyrkjene våre i verda.

Vi ber i dag om at vår felles tru må nyast opp att. Vi ber om vilje og styrke til å leve berkraftig både i kyrkjelyden og i vårt eige liv. Gjer oss medvitne om miljøet og skaparverket, om forbruk og rettferd. Hjelp oss å skape håp og tru på framtida både i ord og handling.

Gud, vi bed.

K: Kyrkjelydssvar

L/ML: Lat oss be for oss som er samla her i kyrkja, og for menneske vi tenkjer på.

ML: Treeinige Gud, du som er fellesskap og kjærleik.

Vi takkar deg for ...

Vi ber for/om ...

Her legg ein til ei eller fleire konkrete bønner som passar til overskrifta.

K: Kyrkjelydssvar

Forbøna kan avsluttast slik:

L/ML: Stilt legg vi no fram for deg det kvar av oss har på hjartet.

Stille bøn

L/ML: I dine hender, Gud, legg vi alt og alle vi no har bede for, i Jesu Kristi navn.

K: Kyrkjelydssvar

BOKMÅL

Vi oppfordrer alle menigheter i Norge til å la de lokale gudstjenestene denne søndagen bli preget av klimaforhandlingene og ansvaret for skaperverket. Følgende forbønn kan evt. benyttes.

L = liturg; ML = medliturg; M = menighet.

Hvert bønneavsnitt leses av en eller flere medliturger. L avslutter til sist med passende tid til stille bønn.

L/ML: La oss be for skaperverket.

ML: Evige Gud, vi takker og lovpriser deg, du som skapte himmel og jord og alt som rører seg.

Vi takker deg for den innsats som gjøres for skaperverket og for de bestrebelser som akkurat nå foregår under klimatoppmøtet i Durban, Sør-Afrika. Vi ber om at det må lykkes å nå fram til en rettferdig klimaavtale.

Gud, vi ber.

M: Menighetssvar

L/ML: La oss be for alle som lider nød.

ML: Barmhjertige frelser, du som ser verdens nød og kjente smerte og angst på din egen kropp.

Vi takker deg for alle humanitære organisasjoner, politiske grupperinger, kirker og trossamfunn som kjemper mot klimaendringene. Vi ber for alle de mennesker og nasjoner som allerede er rammet av forandringene i klimaet. Vi ber om en klimaavtale som gir gode vilkår for større klimarettferdighet i verden.

Gud, vi ber.

M: Menighetssvar

L/ML: La oss be for vår(e) menighet(er) og kirken i verden.

ML: Gode Hellige Ånd, du som satte disiplenes hjerter i brann for evangeliet, og ga oss kirken som hjem og tilflukt.

Vi takker deg for Den norske kirke, vår egen menighet og alle våre søsterkirker i verden.

Vi ber i dag om at vår felles tro må fornyes. Vi ber om vilje og styrke til å leve bærekraftig, både i menighetsliv og i våre personlige liv. Gjør oss bevisste i forhold til miljø og skaperverk, forbruk og rettferd. Hjelp oss å skape håp og framtidstro både i ord og handling.

Gud, vi ber.

M: Menighetssvar

L/ML: La oss be for oss som er samlet her i kirken, og for mennesker vi tenker på.

ML: Treenige Gud, du som er fellesskap og kjærlyghet.

Vi takker deg for .....

Vi ber for/om.....

Her legges inn en eller flere konkrete bønner relatert til overskriften.

M: Menighetssvar

Forbønnen kan avsluttes med:

L/ML: I stillhet vil vi nå legge fram for deg det hver og en av oss har på hjertet.

Stille bønn

L: I dine hender, Gud, legger vi alt og alle vi nå har bedt for, i Jesu Kristi navn.

M: Menighetssvar